

Secretariaat

Reitseplein 5, Postbus 90154, 5000 LG TILBURG

tel 013 2050021 zouridis@bzw.nl

www.bzw.nl / Twitter: [@bzw_vnoncw](https://twitter.com/bzw_vnoncw)

KvK 40258492

Geachte mevrouw,

Hierbij treft u aan het manifest '**Ruimte voor ondernemen**' voor de Provinciale Staten Brabant 2015-2019. Dit manifest is opgesteld door BZW en ZLTO.

Wilt u dit verspreiden onder de nieuwe leden van Provinciale Staten. Vandaag wordt dit manifest ook per post naar u toegestuurd.

Met vriendelijke groet,

Anne Zouridis-Veldhoven
BZW Lobbybureau

Partners van de BZW:

● ABN AMRO ● BDO Accountants & Belastingadviseurs BV ● DELTA ● Meeùs Assurantiën BV ● Rassers Advocaten ●
● TIAS School for Business and Society ●

Ruimte voor ondernemen

Gezamenlijk manifest
Provinciale Staten Brabant 2015-2019

De Brabantse maakindustrie en agrofoodsector in het kort

- › Brabant is goed voor **27 procent** van de (technologische) maakindustrie in Nederland.
- › De industrie genereert **54 procent** van de **directe Nederlandse export**.
- › Noord-Brabantse bedrijven nemen een derde van die uitvoer voor hun rekening.
- › **Zeven** van de **negen topsectoren** zijn prominent in Brabant en buur Zeeland vertegenwoordigd.
- › Voor de industrie geldt: **1 miljoen R&D loon** zorgt voor **8 banen** in R&D, **24 banen** in productie, **24** bij toeleveranciers en **32** in de dienstverlening.
- › Van de Nederlandse topsectoren nemen **hightech, agrifood** en **tuinbouw & uitgangsmaterialen** meer dan de helft van de Nederlandse export voor hun rekening.
- › Brabant is met recht een innovatieprovincie. De R&D in Brabant kenmerkt zich door relatief **veel arbeidsjaren** (**45 procent** van NL), **veel bedrijven** (**30 procent** van NL) en **forse R&D-uitgaven** (**20 procent** van NL).
- **Agrofood** neemt **20 procent** van de totale productiewaarde in de Brabantse economie voor haar rekening.
- Agrofood levert de **meeste kennisbanen** van alle topsectoren: ruim **26.000**.
- **Primaire producenten** in de agrofood zijn goed voor **meer dan de helft (+50 procent)** van de **duurzame energieproductie** uit wind, zon, biomassa en water in Brabant.

Bloeiende bedrijven vormen de basis van de welvaart en het welzijn van de Brabanders, nu en in de toekomst.

De BZW en ZLTO vinden het dan ook van groot belang dat de stem van ondernemers doorklinkt in het nieuwe provinciale bestuursakkoord. **Daarom hebben deze werkgeversorganisaties de handen ineengeslagen.** Dat heeft onder meer geleid tot dit manifest waarin de belangrijkste prioriteiten van Brabantse ondernemers worden geschetst.

Ruimte voor ondernemen. Dat is de inzet van de BZW en ZLTO in een notendop. De innovatieve, krachtige en toonaangevende positie van Noord-Brabant wordt voor een groot deel door de kennisintensieve maakindustrie en het agrifoodcluster bepaald. Het handelen van de provincie, bijvoorbeeld op het gebied van economie, milieu, natuur, ruimte en arbeidsmarkt, is voor bedrijven een bepalende factor voor hun succes. Alleen als ondernemers fysieke en economische ontwikkelruimte krijgen, worden de duurzame ambities van Noord-Brabant werkelijkheid.

Prioriteiten

Versterk de ontwikkelmogelijkheden

- › Bied fysieke ruimte voor **uitbreiding** en **diversificatie** aan ondernemingen in de industrie en agrifood.
- › Bied ontwikkelruimte aan bedrijven door **vergunningverlening**, toezicht en handhaving praktisch en deskundig vorm te geven op basis van redelijkheid en vertrouwen.
- › Breng **natuur, leefbaarheid en economie in balans** door in te zetten op afspraken die ecologische en maatschappelijke beleidsdoelen verbinden aan fysieke ruimte en ontwikkelruimte voor bedrijven.

Stimuleer ondernemerschap

- › Focus op een **cross-sectoraal innovatiebeleid**.
- › **Ondersteun midden- en kleinbedrijven** door ze toegang te geven tot de Brabantse fondsen en mee te werken aan het tot stand komen van nieuwe financieringsvormen.
- › **Stimuleer regionale arbeidsmarktinitiatieven** door een optimale afstemming van vraag en aanbod, rekening houdend met actuele ontwikkelingen op de arbeidsmarkt.

Verbeter de infrastructuur

- › **Investeer in de bereikbaarheid** van bedrijven door het opwaarderen van snelwegen, het realiseren van nieuwe wegverbindingen, het ontwikkelen en invoeren van innovatieve mobiliteitsconcepten en het vergroten van veiligheid.
- › Investeer in **breedbandverbindingen in het buitengebied en op bedrijventerreinen** door het breedbandfonds versneld in te zetten.
- › Investeer in een **open energienet** zodat bedrijven duurzame energie kunnen leveren aan het net en **stimuleer lokale energiekringlopen**.

Versterk de groeimogelijkheden voor bedrijven

Bied fysieke ruimte

voor uitbreiding en diversificatie aan ondernemingen in de industrie en agrifood.

“Wij moeten nu nadenken over wat we over vijf jaar willen” (Gerard Vereijken, TastyTom).

In een snel veranderende wereld, waar bedrijven zich doorlopend moeten aanpassen om kansen te verzilveren, is het een illusie om de voorspelde toekomst tot op de millimeter in ruimtelijke plannen vast te leggen. Bij het plannen van bedrijventerreinen ligt de keuze voor een vraaggestuurde aanpak en het denken in scenario's dan ook voor de hand. Daarnaast moeten bestaande bedrijventerreinen waar nodig een kwaliteitsimpuls krijgen. Ook de land- en tuinbouw is gebaat bij flexibiliteit. Om succesvol te kunnen zijn moeten ondernemers in de groene ruimte snel kunnen inspelen op veranderende markten door hun huidige bedrijfsvoering aan te passen en nieuwe economische activiteiten te ontplooiën. Waar jaarlijks drie procent van agrarische bedrijven stopt, vallen gebouwen vrij. Ondernemers willen deze gebruiken voor kansrijke activiteiten, bijvoorbeeld op het gebied van zorg, educatie, energie en natuur. Daarvoor is ruimtelijke rek nodig. Ondernemers willen duidelijkheid: een overheid die in samenspraak met het bedrijfsleven aangeeft waar de mogelijkheden voor economische ontwikkelingen liggen - ook voor bedrijven in de hogere milieucategorieën - om die vervolgens middels lokaal via maatwerk in te vullen.

Bied ontwikkelruimte

aan bedrijven door vergunningverlening, toezicht en handhaving praktisch en deskundig vorm te geven op basis van redelijkheid en vertrouwen.

“We willen milieubeleid dat groei faciliteert en bedrijven beloont voor duurzame innovaties” (Peter Struik, Fuji Film Manufacturing Europe)

Naast ruimtelijke planning en regelgeving, drukt ook vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van milieu en veiligheid zijn stempel op de ontwikkelmogelijkheden voor bedrijven. De provincie vervult hierbij een sleutelrol, bijvoorbeeld binnen de omgevingsdiensten die de dienstverlening door de overheid verzorgen. De BZW en ZLTO pleiten voor het hanteren van een praktische en deskundige aanpak waarbij redelijkheid en vertrouwen centraal staan. Nu is de praktijk vaak anders. Neem de moeizame vergunningverlening voor de industrie en de veehouderij als gevolg van het stikstofbeleid. Industriële bedrijven worden geremd in hun ontwikkeling, terwijl zij slechts een zeer geringe bijdrage leveren aan de totale emissie. In de veehouderij zijn procedures van twee tot drie jaar geen uitzondering omdat ze zo lang op de stapel blijven liggen. Het is tijd voor eigentijdse ondernemende systematieken. De BZW en ZLTO vragen de provincie om garanties dat dat ook echt gebeurt. Lukt dat niet, dan belemmert dat groei, innovatievermogen en verduurzaming.

Breng natuur, leefbaarheid en economie in balans

door in te zetten op afspraken die ecologische en maatschappelijke beleidsdoelen verbinden aan fysieke ruimte en ontwikkelruimte voor bedrijven.

“De geest van ‘bij ons in Brabant lossen we het op’ is een groot goed” (Hans Huijbers, ZLTO)

Constructieve arrangementen op het snijvlak van beleid en bedrijf kunnen een positieve bijdrage leveren aan het verbinden en realiseren van economische, ecologische en maatschappelijke doelstellingen. Neem de Brabantse Zorgvuldigheidsscore: een instrument dat gebaseerd is op de denklijn dat ontwikkelruimte verdiend moet worden, maar niet onbegrensd is. Veehouders krijgen punten, bijvoorbeeld door verbeteringen op het gebied van biodiversiteit, de uitstoot van fijn stof en de verbinding met de omgeving te realiseren. Daarmee ontstaat het bedrijf de wettelijke minimumeisen en krijgt de veehouder de mogelijkheid om uit te breiden. Goed ondernemerschap wordt zo beloond. De BZW en ZLTO zien grote maatschappelijke en economische winst in het breder trekken van dit soort waardevolle afspraken naar andere economische activiteiten en sectoren.

Stimuleer ondernemerschap

Focus op een cross-sectoraal innovatiebeleid

“Als wij hier in Brabant geen proeftuin meer hebben, is het met ons ook gedaan”

(Cor van de Ven, Vencomatic)

De maakindustrie en de agrofood zijn belangrijke motoren van de Brabantse economische ontwikkeling. Daarbij ontstaan meer en meer verbindingen tussen sectoren. Zo wordt steeds vaker gebruik gemaakt van elkaars bij- en restproducten, wordt gezamenlijk aan nieuwe innovatieve producten en processen gewerkt, en wordt kennis in toenemende mate uitgewisseld. Dit past bij een provincie waar wordt samengewerkt, waar door het coöperatieve verleden, hard te werken en slim te zijn een bijzondere ondernemersgeest is gegroeid. De technologische ontwikkelingen gaan razendsnel en globale marktvragen veranderen wezenlijk. Bedrijven moeten voortdurend tandjes bijzetten om de internationale concurrentiepositie veilig te stellen. De BZW en ZLTO vragen daarom om een provinciale overheid die het Brabantse ondernemerschap faciliteert met een doortastend cross-sectoraal innovatiebeleid voor de industrie en agrofood.

Ondersteun midden- en kleinbedrijven

door ze toegang te geven tot de Brabantse fondsen en mee te werken aan het tot stand komen van nieuwe financieringsvormen.

“Hoe gaan wij ervoor zorgen dat jonge ondernemers gelanceerd worden?” (Bob Hutten, Hutten)

Noord-Brabant zet een deel van de middelen die zijn vrijgekomen met de verkoop van Essent in om de provinciale economische ontwikkeling aan te jagen. De BZW en ZLTO ondersteunen de aanpak van de provincie, maar vragen op een nog sterkere focus op de maakindustrie en agrofood. De Brabantse fondsen mogen daarbij niet alleen het domein zijn van de grote ondernemingen. Juist kleine en middelgrote bedrijven hebben behoefte aan ondersteuning bij het onderzoeken en pakken van nieuwe kansen; de weg van idee en ontwikkeling naar het op de markt brengen van vernieuwende producten en diensten. Juist zij hebben baat bij het opzetten van gemeenschappelijke faciliteiten als

ondernemersacademies, onderzoekscentra, fieldlabs, incubators en proeftuinen.

Daarnaast is het, gezien de terugtrekkende beweging van traditionele financiers, van groot belang dat nieuwe manieren van kredietverlening tot stand komen, bijvoorbeeld in kredietunies.

Stimuleer en verbind regionale arbeidsmarktinitiatieven

door optimale afstemming van vraag en aanbod, rekening houdend met actuele ontwikkelingen op de arbeidsmarkt.

“Vandaag de dag draait het om het juiste aantal mensen met de juiste competenties op het juiste moment” (Robbie Pastoor, Perfetti van Melle)

Een kwantitatieve en kwalitatieve mismatch op de arbeidsmarkt werkt werkloosheid in de hand. Tegelijkertijd remt het de ontwikkeling van bedrijven. Brabantse bedrijven, onderwijsinstellingen en overheden moeten de handen verder ineenslaan om een nieuwe balans te vinden in vraag en aanbod. Daartoe worden vele vernieuwende initiatieven ontwikkeld tussen bedrijven en binnen de arbeidsmarktregio's. Juist in het stimuleren en verbinden hiervan schuilt de meerwaarde van een provinciaal arbeidsmarktbeleid.

Binnen techniekpacten wordt op regionaal niveau samengewerkt om het tekort aan competente technische mensen weg te werken. ZLTO ziet kansen om soortgelijke pacten voor de agrarische sector op te zetten om zich van voldoende gekwalificeerde werknemers te verzekeren. Tegelijkertijd blijft het Brabantse bedrijfsleven, van de hightechmultinationals tot boerenbedrijven, sterk afhankelijk van arbeidsmigranten. Ook op dit vlak kan de provinciale overheid faciliteren, bijvoorbeeld door het binnenhalen van hoogwaardige kenniswerkers te vereenvoudigen en de huisvesting voor landbouwkrachten te vergemakkelijken. Daarnaast onderstrepen de BZW en ZLTO het belang van het moderniseren van de arbeidsmarkt. Waar markten doorlopend fluctueren en schuiven, moeten ondernemers meebewegen. Dat vraagt om een flexibele inrichting van de arbeidsmarkt; een systeem waarbij bijvoorbeeld niet baan zekerheid maar werk zekerheid centraal staat, gewerkt kan worden met arbeidspools en afspraken omtrent arbeidsvoorwaarden, financiële vangnetten en leren steeds meer op individuele basis worden vormgegeven. Ook in het gezamenlijk vormgeven van deze structurele transitie schuilen grote kansen voor Noord-Brabant.

Verbeter de infrastructuur

Investeer in de bereikbaarheid

van bedrijven door het opwaarderen van snelwegen, het realiseren van nieuwe wegverbindingen, het ontwikkelen en invoeren van innovatieve mobiliteitsconcepten en het vergroten van veiligheid.

“Wij rusten op onze lauweren. We denken dat als we vandaag niet in de file staan dat het geen probleem is” (Philippe van Esch)

De internationale industrie en agrofood in Brabant zorgen voor grote vervoersstromen en de provincie heeft belangrijke oost/west en noord/zuid snelwegverbindingen. Verkeersinfarcten liggen voortdurend op de loer door een toenemende verkeersdruk. Dit raakt het bedrijfsleven jaarlijks diep in de portemonnee. Verbeteringen aan de rijkswegen staan dan ook hoog op de agenda van

ondernemers. Ondernemers spelen daarbij steeds vaker zelf een rol. Zo is de BZW nauw betrokken bij het ontwikkelen van vernieuwende slimme mobiliteitsconcepten en een multisectoraal plan voor de opwaardering van de A58 als innovatieve snelweg van de toekomst. En ZLTO werkt op het N65-tracé aan slimme groene toepassingen. Daarnaast vecht de BZW onverminderd voor het sluiten van de ruit om Eindhoven met een noordoostelijke randweg. ZLTO vraagt aandacht voor een goede verkeersontsluiting van het landbouwverkeer. Dat is niet alleen goed voor de agrarische bedrijven, maar ook voor de verkeersveiligheid. Bij dit soort projecten is de provincie een waardevolle partner, in de planvorming, de financiering en de lobby naar het Rijk. Deze duurzame samenwerking blijft de komende jaren onverminderd belangrijk.

Investeer in de breedbandverbindingen

in het buitengebied en op bedrijventerreinen door het breedbandfonds versneld in te zetten.

“De provincie kan het verschil maken door ondernemers zetje in de rug te geven met een optimale digitale ontsluiting” (Leon Clemens, Omega Food Service)

De Brabantse agrarische sector internationaliseert in rap tempo en kent steeds meer crossovers met sectoren als de food, ICT en de hightech machinebouw. Een innovatief hoogwaardig karakter uit zich in bedrijfsactiviteiten als precisielandbouw, agrobotics en growtech. Daarmee is het belang van goede digitale verbindingen evident. Op heel wat bedrijventerreinen en op het platteland laat het Brabantse breedbandnetwerk echter sterk te wensen over. De provincie dient dan ook te versnellen binnen het breedbandfonds om glasvezel breed toegankelijk te maken.

Investeer in een open energienet

zodat bedrijven duurzame energie kunnen leveren aan het net en stimuleer lokale energiekringlopen.

“We moeten gewoon helemaal opnieuw naar het elektriciteitsnet kijken; bepalen wat we nodig hebben en wat we moeten aanpakken” (Henk Raaijmakers, De Oude Aa)

Op het gebied van het opwaarderen van ondergrondse energie-infrastructuur is er in Noord-Brabant nog een wereld te winnen. Steeds meer ondernemers - op industriële sites, bedrijventerreinen, in kantoren, in kassencomplexen, op boerderijen - wekken hun eigen energie op met behulp van zon, wind en biomassa. De mogelijkheid om energie aan het net te kunnen leveren, zou een enorme impuls betekenen voor deze vorm van het decentraal opwekken van duurzame energie. Doordat dit niet kan loopt Brabant ecologische en economische kansen mis. Tegelijkertijd past achterlopen in de energietransitie niet in een hoogwaardig innovatief Brabants profiel. De ambities van het bedrijfsleven en de overheid vragen op dit vlak dus om krachtige gecoördineerde actie in het ontwikkelen van een duurzame energie-agenda, waarvan ook het stimuleren van lokale energiekringlopen deel uitmaakt.

De BZW en ZLTO

Over de BZW

De Brabants-Zeeuwse Werkgeversvereniging (BZW) is dé vertegenwoordiger van het bedrijfsleven in Noord-Brabant en Zeeland en onderdeel van VNO-NCW.

De achterban bestaat uit ruim drieduizend directeuren van zo'n 1900 ondernemingen - multinationals, middelgrote en kleinere bedrijven - in een groot aantal sectoren als de maakindustrie, chemie, zakelijke dienstverlening, zorg, food, bouw, cultuur, energie en het onderwijs. Gezamenlijk vormen de leden één van de krachtigste ondernemerscollectieven van Nederland. Daarmee is de BZW vanuit het oogpunt van de belangenbehartiging van werkgevers een belangrijke gespreks- en projectpartner voor de lokale, regionale en landelijke politiek. Tegelijkertijd is de vereniging een inspirerende plek om elkaar te ontmoeten. De BZW heeft een intensieve samenwerking met MKB-Brabant. Zo worden vanuit één beleidsbureau de belangen van de leden en partners bediend.

Over ZLTO

Met ruim 16.000 aangesloten bedrijven in de primaire land- en tuinbouw en gelieerde economische activiteiten, is ZLTO dé vereniging van ondernemers in de groene ruimte in Noord-Brabant, Zeeland en Zuid-Gelderland.

ZLTO ondersteunt hen bij het realiseren van een duurzame positie in markt en maatschappij, zowel in de vorm van belangenbehartiging en individueel advies, als het opzetten van projecten. Zo participeert ZLTO in strategische activiteiten en innovaties binnen de agrofoodsector die van meerwaarde zijn voor de (toekomstige) marktpositie van de leden. Daarnaast stimuleert de vereniging samenwerking in ketenverband, maar ook met maatschappelijke organisaties, wetenschap en onderwijs en met sectoren buiten de land- en tuinbouw.

**Brabants-Zeeuwse Werkgeversvereniging (BZW)
MKB-Brabant**

Reitseplein 5
Postbus 90154
5000 LG TILBURG

T 013 205 00 00
E info@bzw.nl
www.bzw.nl

Westkade 104
Postbus 97
4550 AB SAS VAN GENT

T 0115 451456
E zeeland@bzw.nl
www.bzw.nl

ZLTO

Onderwijsboulevard 225
Postbus 100
5201 AC 's-Hertogenbosch

T 073 217 30 00
E info@zlto.nl
www.zlto.nl

